

PROLOG

Få tidigkristna teologer har haft en så omfattande och varierande reception i kristendomens historia som Origenes av Alexandria (ca 185–254). Detta beror delvis på att Origenes är en av de mest produktiva kristna teologerna genom tiderna och lämnade efter sig en stor mängd bibelkommentarer, predikningar och teologiska avhandlingar, men det har också att göra med innehållet i hans exegetik och teologi. Hans allegoriska bibeltolkning kom att influera många tidigkristna författare, men delar av hans teologi sågs också som mycket kontroversiella, framför allt hans syn på den framtida uppståndelsen och frälsningen. Inte mindre än två "origenistiska kontroverser" uppstod, en i slutet av 300-talet och en vid mitten av 500-talet; båda med utgången att Origenes läror fördömdes som heretiska.

Trots denna utveckling kom Origenes genom århundradena att fortsätta influera kristna tänkare, och framför allt har han i modern tid väckt ett stort forskningsintresse. Författare som Henri Crouzel och Hans Urs von Balthasar verkade under 1900-talet för att återupprätta Origenes genom att ifrågasätta den polemik som riktats mot honom och föra fördjupade diskussioner om hans teologiska bidrag. Origenes verk gavs ut i nya editioner och översättningar, inte minst i serien *Sources Chrétien-*nes.

Ett tydligt resultat av detta intresse för de alexandrinske teologen är den internationella Origeneskonferens, *Origeniana*, som anordnas i regel vart fjärde år sedan 1973. Den nutida forskningen om Origenes täcker vitt skilda områden: Hans förhållningssätt till den hellenistiska filosofin och till gnosticismen; hans exegetik, eskatologi, och kyrkosyn; hans roll som predikant, lärare och filosof. Inte bara hans egen teologi och exegetik, utan också receptionen av denna i senare kristendom har studerats. Universitetet i Århus har länge varit ett nordiskt centrum för Origenesforskning, med flera internationella Origenesforskare och som samord-

nare för det EU-finansierade forskningsprogrammet *The History of Human Freedom and Dignity in Western Civilization*, som avslutades 2021 (se www.itn-humanfreedom.eu/). Även vid Lunds universitet har mycket uppmärksamhet riktats mot Origenes under de senaste åren, med diskussion av Origenes-texter inom ramen för patristikseminariet, och besök av en ledande Origenesforskare, John Behr.

Även den Patristiska dagen 2023 ägnades åt Origenes, med titeln "Origen of Alexandria and His Legacy". Vid Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund hade vi glädjen att ta emot tongivande Origenesforskare som presenterade aktuell forskning på området. Artiklarna i årets PNA bygger alla på föredrag som hölls vid detta symposium, och därmed präglas även denna volym av ett Origenes-tema.

Tre av artiklarna fokuserar på Origenes egna texter, medan två behandlar hans senare reception. Miriam De Cock undersöker hur Origenes såg på exegetens roll i medicinska termer, som själens läkare som kunde bidra till en människas inre tillfrisknande från synd. Carl Johan Berglund analyserar Origenes syn på martyrskap, och visar hur den alexandrinske teologen argumenterade för att martyrdöden var något gott och eftersträvansvärt. I en artikel som jämför Origenes exegetik med den valentinianske teologen Heracleons, undersöker Lavinia Cerioni utifrån ett genusperspektiv hur de båda författarna tolkar den samariska kvinnan i Johannesevangeliet.

När det gäller senare Origenes-reception, fokuserar Anders-Christian Jacobsen på hur Erasmus av Rotterdam använde sig av Origenes teologi i debatten om fri vilja under 1500-talet. Genom Valeria Desys bidrag får vi en inblick i hur den mycket inflytelserike kyrkohistorikern Adolf von Harnack förstod och framställde Origenes.

Med detta nummer kan vi därmed lova PNA:s läsare en god inblick i den mest aktuella forskningen om en av kristendomens mest betydande tänkare.

Katarina Pålsson